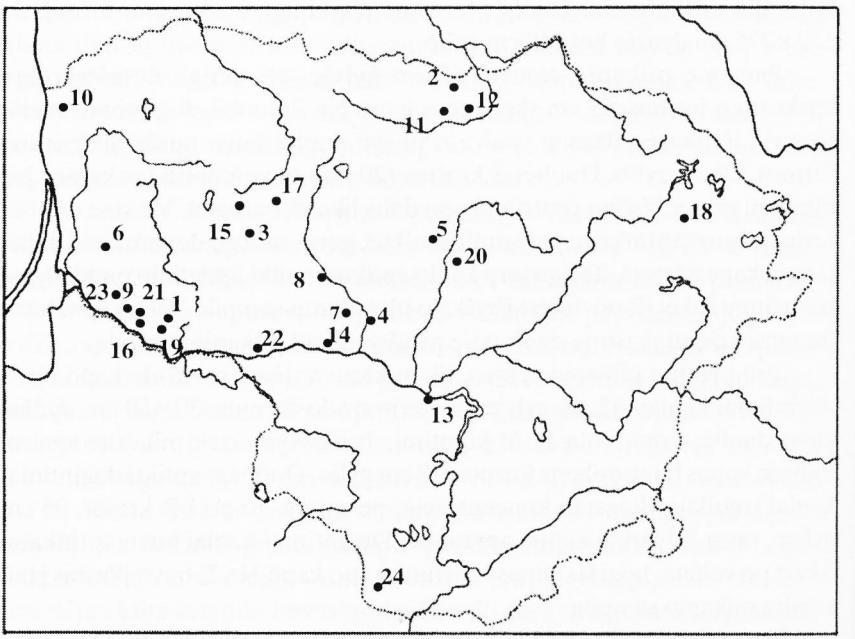

Pav. 22. 1998–1999 m. tyrinėti geležies amžiaus kapinynai:
Fig. 22. Cemeteries of Iron Age explored in 1998-1999:

1. Barzūnai, 2. Diržiai, 3. Dvarviečiai, 4. Gėluva II, 5. Gilbonys, 6. Jogučiai-Spirkiai, 7. Kalniškiai, 8. Kejėnai, 9. Kreivėnai, 10. Lazdininkai (Kalnalaukis), 11. Linksmėnai (Kurmaičiai), 12. Linkuva (Vaižgantai), 13. Marvelė, 14. Mažieji Pakalniškiai, 15. Paalksniai, 16. Palumpiai, 17. Perkūniškė, 18. Rokėnai, 19. Strazdai-Ječiškiai, 20. Upytė, 21. Vidgiriai, 22. Viešvilė, 23. Vėžaičiai, 24. Zapsė.

IV. GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAI

Jonas BALČIŪNAS

ROKĖNŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1998 ir 1999 m. KPC vykdė Rokėnų kapinyno (AR 173; Ignalinos r., Kazitiškio sen.) archeologinius tyrinėjimus.

Rokėnų kapinynas, vadinamas Senovės karių kapais, yra 1,1 km į Š nuo Jakėnų–Sungardų kelio, apie 1 km į PR nuo Tolimėnų piliakalnio ir 0,2 km į V nuo Rokėnų–Pratkūnų kelio, į V nuo Rokėnų kaimo kapinių ir į R nuo bevardžio upeliuko.

Kapinynas žinomas jau gana seniai. Jis minimas archyvinėje medžiagoje ir archeologinėje literatūroje (žr. VAK medžiaga, *KPC archyvas*, f. 1, ap. 1, b. 71, p. 298–305; *LAA*, t. 3, V., 1977, p. 97–98; *KPE*, t. 1, V., 1996, p. 158–159.). Dar prieš karą, ieškodami senienų, šią vietą kasinėjo vietiniai gyventojai. 1930 m. keliolika III–V a. dirbinių iš čia pateko į Kauno miesto muziejų (dabar VDKM). 1966 m. kapinyno vietą bandė kasinėti LII (vadovas M. Michelbertas): buvo ištirtas 4 m^2 plotas ir rastas XVII a. kapas.

1985 m. šį kapinyną žvalgė MMT archeologai. Žvalgymo metu iš vietinio gyventojo A. Umbraso buvo gauta per 20, daugiausia V a., dirbinių (keli dirbiniai buvo vėlesni – II tūkst. vid. – XVII a.), rastų, anot jo, apie 1921 m. (žr. Balčiūnas J., Dakanis B.: *ATL 1984 ir 1985 metais*, V., 1986, p. 112).

KPC 1998 ir 1999 m. archeologinių tyrinėjimų metu iškasė iš viso 6 perkasas, buvo ištirtas bendras per 134 m^2 plotas. Rasti 2 apardyti griautiniai kapai. 1-oje perkasoje, iškart po armeniu, aptiktas apnykęs ariant ir neseniai senienų ieškotojų suardytas bei pastarųjų apiplėštas palaidojimas (kapas Nr. 1), kuriame rasta tik skurdžių įkapių liekanų – geležinis lazdelinis smeigtukas, žalvarinių įvijėlių fragmentų, 2 lipdytos keramikos šukelės. Sprendžiant iš išlikusių blogai išsilaikiusių ir ariant išjudintų ilgųjų kaulų bei senienų ieškotojų sutrupintų kaukolės kaulų padėties, mirusysis gulėjo aukštielninkas, galva į V, ištiestomis kojomis, o rankų padėtis neaiški.

Smeigtukas buvo padėtas mirusiojo kairiojo peties srityje, o įvijėlių fragmentai rasti suardytoje krūtinės-kaklo srityje. VU MF Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros duomenimis, šiame kape buvo palaidoti 2 asmenys: 20–30 metų vyras ir 2–3 metų vaikas.

Šį kapą, remiantis jo įkapių likučiais, tyrinėjimų metu aptiktais atsitiktiniais radiniais bei anksčiau į muziejus iš šio kapinyno patekusiais archeologiniais dirbiniais, galima datuoti III–V a.

5-oje perkasoje, irgi beveik iškart po armeniu, rastas taip pat apnykęs ir ariant apardytas, sprendžiant pagal įkapes,– moters palaidojimas (kapas Nr. 2). Sprendžiant iš prastai išsilaikiusių ilgųjų kaulų, mirusioji gulėjo aukštielninka, galva į R 85° ištiestomis kojomis, o rankų padėtis neaiški. Mirusiosios kaukolės nebuvo – ji arba buvo visiškai sunykusi, arba greičiausiai ariant užkabinta plūgu ir nutempta į šoną bei sutrupinta, kadangi buvo kiek aukščiau negu kiti kaulai. Maždaug mirusiosios kaklo srityje rastos 2 žiedinių antsmilkinių poros (vienas antsmilkinis buvo su sraigine įvijėle žiedo vidinėje pusėje), o krūtinės kairėje pusėje gulėjo geležinė yla. Šį kapą, remiantis jo įkapėmis, galima datuoti IV–V a.

4-oje perkasoje, iškart po armeniu, rastas grublėtos keramikos lygiu paviršiumi ir su labai stambiomis grūsto granito priemaišomis šukių lizdas – galbūt čia buvusio ir ariant sunaikinto apeiginio puodo liekanos.

Be to, tyrinėjimų metu kapinyne aptikta keletas atsitiktinių radinių: šaukštinės (?) antkaklės dalis, apgalvio plokšteles dengiančios skardelės (?) fragmentas, žalvarinio lazdelinio smeigtuko galvutė, kelios lipdytos keramikos šukelės.

1998 ir 1999 m. archeologinių tyrinėjimų Rokėnuose rezultatai, ankstesni duomenys ir radiniai leidžia teigti, kad čia yra gerokai įvairių žemės ūkio darbų metu apardytas, o pastaruoju metu ir senienų ieškotojų žalojamas III–V a. kapinynas, arba I tūkst. vidurio pilkapiai (tai rodo retas kapų išsidėstymas), dalis jų kapų dar gali būti išlikę. Be to, šioje vietoje yra ir vėlesnis, II tūkst. vidurio – XVII a., matyt, irgi gerokai apardytas kapinynas. Atliktų tyrinėjimų duomenys rodo, kad šį kapinyną, nepaisant jo sunykimo, ir toliau reikėtų saugoti arba ateityje, esant galimybėms, ištirti.

Jonas BALČIŪNAS

Investigations of Rokėnai cemetery

In 1998-1999 in Rokėnai cemetery (Ignalina district) an area of 134 m² was explored (6 trenches) by the LCCH where two disturbed inhumations were uncovered: a double burial of a male and a child and a female burial. The uncovered burials date to the 3rd-5th century. The cemetery also included burials of the middle of the 2nd millennium – the 17th century.

Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

DVARVIEČIŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI

KPC vykdė Dvarviečių (Kušleikių) spėjamo kapinyno (Kelmės r., Pakražančio sen.) žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus (vadovas B. Dakanis).

1988 m. spėjamo kapinyno teritorijoje, 65 m į P nuo pilkapių, vadinamų Milžinkapiais, kalvoje aptikti išarti 1 ar 2 degintiniai kapai, puodo šukė (žr. Dakanis B. Kelmės rajono archeologijos paminklų žvalgymas, *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 185), o į PV, nusausintos pelkutės dugne – degintų žmonių kauliukų (tyrė VU MF AL). Manyta, kad pilkapiuose yra XIV–XVI a. kapų (žr. Dakanis B. Mažai žinomi I–IV a. pilkapiai, *Muziejai ir paminklai,* V., 1985, 7, p. 56–57).

1998 m. kapinyne ir minėtosios pelkutės dugne ištirtas 34,7 m² plotas (4 perkasos). Aptikta 10 kapų ar jų duobių.

Perkasoje, tirtoje 32 m į P nuo pilkapių, rastos 4 nuo 1,4 m iki 2,28 m R–V ir ŠR–PV kryptimi ilgio bei nuo 45 iki 85 cm pločio kapų duobės, kurios po armeniu buvo tik 7–16 cm gylio. Kape Nr. 2 rastas akmeninis galąstuvas su skylute, peilis ir peilio (?) žemyn lenktais ašmenimis dalis, pentinas, sagtis, žvangutis ir nenustatytos paskirties dirbinys. Kapo Nr. 3 vienintelė įkapė – sunykęs geležinis dirbinys, kurio liko tik rūdys. Ištirtame plote aptikta ir pavienių dirbinių iš suardytų kapų (arba aukų mirusiesiems) – kirvis, ietigalis bei peilis. Kape Nr. 5 mirusysis palaidotas su turtingomis įkapėmis: pentiniu kirviu, įmoviniu ietigaliu, 2 vienašmeniais peiliais, sagtimi ir sagtele, grandimi, 9–11 (?) žiedų ar jų dalimis, nago apkalu–pakabučiu, skiltuvu su titnaginiu skeltuvu, vielų gabalėliais ir neaiškiu dirbiniu. Iš mirusiojo griaučių likusios